

DE ZWARTE WERELD

DE ZWARTE WERELD

Jenine van 't Wout

Jenine van 't Wout

ISBN: 9789402153071

Eerste druk 2016

Jeugdboek 12+

Personages:

Lilly: Vrolijke meid. Ze is erg avontuurlijk en kan makkelijk de leiding nemen, ook al is ze soms erg opstandig.

Alicia: Beste vriendin van Lilly. Ze ontmoeten elkaar bij een razzia en zijn direct vriendinnen. Ze is niet de dapperste, maar staat haar mannetje.

Henk: De hond van Lilly. Een dappere, goed getrainde hond die veel kan.

Luuc: Beste vriend van Lilly. Erg opstandig maar toch de beste vriend die Lilly zich ooit zou kunnen wensen.

Marieke: Joods meisje dat onderduikt bij Lilly. Later past zij op het huis als de rest weg is.

Michael: Zeer bijdehand en arrogant. Later raakt hij wel bevriend met de rest, maar denkt dan dat hij slecht is en niks goed kan.

Oom Evert: De oom van Lilly. Hij is als een vader voor haar en heeft beloofd er altijd voor haar te zijn.

Linsey: Jonge vrolijke vrouw. Goede vriendin van Lilly en oom Evert. Ze biedt vaak oplossing in moeilijke tijden.

Peter: Grote broer van Alicia. Erg opstandig en zeer sterk. Ook hij staat zijn mannetjes.

Kyara: Meisje dat door wolven is opgevoed in Duitsland. Grappig, dapper en vooral eigenwijs.

Bernard: Jongeman die een hekel heeft aan Lilly.

Lydia: Een Duitse herder, net als Henk

Huub: Eerst hoort deze jongen bij een groepje criminelen, maar wilt dat niet en voegt zich vervolgens bij de vrienden.

Johan: Vader van Alicia

Koos en Karen: Aardige mensen die dwars door de hongerwinter de gastheer/vrouw zijn van de groep vrienden. Karen wil het liefst voor iedereen tegelijk zorgen.

Tante Elly: De tante van Lilly en echtgenote van oom Evert. Erg aardige vrouw.

Elisa: Moeder van Lilly. Erg aardig en zorgt goed voor haar 2 kinderen als Lilly's vader dood gaat.

Officier: De officier van het concentratiekamp. Erg streng, maar vertrouwt Lilly volledig.

Innokenti: Een Russische jongen van 18. Zijn naam betekent onschuldig, maar later blijkt anders.

Stefan: broer van Michael. Denkt dat hij leuk is.

En nog anderen...

Voorwoord

Ik zal die nacht nooit vergeten. Die nacht was een ramp. Ik hoopte dat het een droom was, maar ik wist dat het niet zo was.

Ik ben Lilly, ik ben 19 jaar en woon in Amersfoort, met mijn vrienden. Het is inmiddels 5 jaar geleden dat ik nog in mijn eigen huis in Rotterdam woonde. In ons eigen, mooie huisje. Met mijn vriendinnen en de vertrouwde buurt. Dit is mijn verhaal.

Het begon toen ik nog 14 was. Het was 14 mei 1940, en ik had een drukke dag achter de rug. Ik was naar school gegaan en had daar gehoord dat Hitler steeds machtiger werd. Dat was logisch, want hij had Duitsland macht beloofd. Ik vertrouwde die man niet, en nu wist ik het zeker. En die stomme Duits docente had ook al het volste vertrouwen in hem. Ik mocht haar niet meer. Ik zou haar nooit meer vertrouwen. Ik had al mijn huiswerk af, en ging naar bed. Rond middernacht werd ik wakker door een geluid. Het was het luchtalarm. Ik had dat nog nooit meegemaakt. Mijn moeder kwam de kamer binnenrennen en schreeuwde: "Waar wacht je nog op?! De kelder in!" Ik schrok. Moest dit? Ik lag zo lekker! Ik zag vader schotten plaatsen ter bescherming van het huis. Dat werd normaal alleen gedaan bij watersnood. Was de dijk doorgebroken? Was dit dan geen grapje? Toen dat suizende geluid en een knal. Dat overtuigde me. Hup, het bed uit, naar beneden, de kelder in! We trokken het luik dicht en deden het op slot. Toen kwamen we

erachter dat vader nog buiten was. Maar dankzij die knallen durfden we het luik niet meer van het slot te halen. Mijn zusje Eva van 4 hilde en smeekte om haar vader. Maar die was buiten. Het kon niet. De hele nacht ging het door en pas tegen de middag durfden we het luik te openen, ook al was het toen al uren klaar. Wat ik toen zag zal ik nooit meer vergeten. Heel Rotterdam was verwoest. Ik was in de war geraakt. Ik zag de bommenwerpers wegvliegen. Vaag zag ik op de vliegtuigen een vreemd kruis. Toen ik half huilend aan moeder vroeg: "Wat is dat? Wat was dat?" antwoordde ze: "Het hakenkruis." Toen wist ik het weer. Het was het 'logo' dat Hitler gebruikte. Dus hij was verantwoordelijk voor deze puinhoop. En hij had nog zo beloofd dat Nederland niets zou mankeren! Ik had gelijk gehad. Die man deugde niet. Ik wist het! Toen ik naar mijn moeder keek, was die aan het graven in het puin van wat ooit ons huis was geweest. Ik pakte Eva bij de hand. Ze had vegen op haar gezicht van het opgewaaide stof en hilde. Toen haalde mijn moeder haar hand uit het puin. Die zat onder het bloed. Ik vroeg of ze zich gesneden had, maar ze zei van niet. Toen gebeurde het. Ze trok wat puin weg en wenkte mij. Wat ik toen zag was verschrikkelijk en ik liet Eva niet kijken, hoe ze ook smeekte. Want daar onder het puin lag een lichaam in stukken gescheurd door de bomscherven. Mijn moeder had het direct herkend als het lichaam van mijn vader. Ik trilde. Toen ik om me heen keek zag ik mensen zoeken naar overgebleven spullen en vervolgens wegluchten. Toen ik terugkeek zag ik dat mijn moeder een oude kinderwagen tevoorschijn had gehaald en die vollaadde met allerlei

spullen zoals eten en spullen die belangrijk voor haar waren. Eva begreep dat dit niet goed was en vroeg: "Wat nu?" Mijn moeder zei haar: "We gaan even wandelen. Heel ver weg. We gaan naar tante Elly." Eva keek verbaasd: "Waarom gaan we niet met de auto?" Ik tikte haar aan en wees naar een schroothoop. Ze snapte het. Gelukkig. Zo begon onze reis.

Ik had niet gedacht dat de oorlog zo lang zou duren, maar ik heb alles opgeschreven. De Duitse zinnen die tegen mij gezegd werden, weet ik nog wel, maar ik haat de Duitse taal. Dus die zinnen zijn in het Nederlands opgeschreven, maar iets dikker.

1. De lange en moeilijke tocht.

Zo was onze reis begonnen. Van Rotterdam naar Delft. Het zou een lange reis worden, en we wisten niet of we elke dag eten en elke nacht onderdak hadden. Het enige wat we hadden was een wagen vol half verbrande spullen en goede hoop. Het was ondanks dat vannacht zo'n ramp gebeurd was, een erg mooie dag. De zon scheen als nooit tevoren en de vogels floten alsof er niets aan de hand was. Moeder keek verontwaardigd naar een auto die richting Rotterdam reed. "Rotterdam ligt plat hoor!" De auto keerde langzaam om en ging terug. Achter het raam zag ik nog net een gezicht van een meisje. Ze zag er aardig uit, maar al gauw kon ik haar niet meer zien. Het was heerlijk weer, maar toen we over een uitgestrekt pad door de velden zonder bomen liepen was het erg heet. Eva kreeg van het vele lopen vermoeide benen en wilde het liefst in de schaduw zitten. Maar waar? We liepen door, en wisselden elkaar af. De ene keer duwde ik de wagen voort en de andere keer had ik Eva op de arm. We liepen de hele middag door. Op een gegeven moment merkten we dat het donker begon te worden. Eva begon te klagen over honger en ik voelde mijn maag ook, maar zei niks. We begonnen om ons heen te kijken of we ergens een stad of in ieder geval een hutje zagen. Moeder had een paar dekens en 2 kussens gered uit het puin. Na nog een halfuur gelopen te hebben zagen we een hutje. We liepen sneller, ook al waren we doodmoe. Eva was in mijn moeders armen in slaap gevallen, maar toen ze haar aan mij gaf, werd ze wakker en vertelde ze dat ze

honger had. Hoe dichterbij we kwamen, hoe meer het 'hutje' lelijker werd. Het bleek toen we ervoor stonden niets meer te zijn dan een afdakje waar de koeien schuilen voor de regen. Voor koeien hoefden we niet bang te zijn, want die waren of dood, of gevlucht. Maar er zat een dak op, en dat was voor ons voldoende. Er zat niet eens een deur in. Mijn moeder haalde een paar beurse appels en een stoffig brood tevoorschijn. Meer hadden we niet. We deden heel zuinig, omdat we dit morgenochtend ook moesten eten. Het duurde lang voordat we de slaap vatten, maar het lukte.

Ik werd wakker met een stijve rug. Ook Eva zat over haar rug te wrijven. Toen ik goed wakker was moest ik even denken waar we waren, maar toen wist ik het weer. We aten de resten brood en gingen even zitten. Ik voelde dat in mijn jaszak een fles water zat en we dronken gulzig. Daarna vertrokken we. Dit keer duurde het 'maar' 2 uur voordat we een stad zagen. We liepen er snel naartoe en zagen dat de mensen onrustig stonden te turen in de verte. Toen we dichterbij kwamen renden de mensen op ons af en begonnen door elkaar heen tegen ons te schreeuwen. Het klonk wanhopig. Eva schrok van het lawaai en ik drukte haar stevig tegen me aan. Mijn moeder riep boven het lawaai uit: "Mensen!" De menigte was ineens stil. De stem van mijn moeder trilde. "Waarom staan jullie daar te staren? Waarom schreeuwen jullie zo?" Een echtpaar kwam naar voren. Het gezicht van de vrouw was helemaal betraand. "Wat is er gebeurd?!" snikte ze. "Wat waren die knallen in de verte? Toch niet Rotterdam? Mijn dochter zit daar!" Mijn moeder zuchtte diep en vertelde de menigte dat

Rotterdam plat gebombardeerd was. Toen barstte ze in snikken uit. “Die moffen hebben mij mijn man afgenomen met die bommen van ze! Waarschijnlijk zullen ze u ook uw dochter hebben vermoord!” Ze hield het niet meer van het snikken. Ook het echtpaar barstte in huilen uit. De menigte stond beteuterd te kijken. Ze vroegen mijn moeder hoe Rotterdam er nu uit zag, maar die kon geen zinnig woord meer uitbrengen. Eva keek verbaasd. Dit had ze nog nooit meegemaakt! Ze gingen lopend naar tante Elly, zonder pappa, en mamma huilt de hele tijd! Ze aaide haar moeder. De mensen vroegen het aan mij. Ik had mijn ogen goed de kost gegeven. Ik begon het uit te leggen: “Bijna alles ligt plat, en wat nog overeind staat, brandt. Overall ligt puin met onder dat puin vele lijken. Als je rondkijkt zie je niks dan stof en puin en stenen en stof. Hier en daar lopen overlevenden te graven in het puin of ze vluchten, zoals wij...” Ineens besepte ik pas echt wat voor een ramp ik had meegemaakt. En hoe bijzonder het was dat ik nog leefde, al wist ik niet voor hoe lang. Het was nu echt oorlog. Er kwam een man op ons af. Hij vertelde dat hij Bruno heette en dat hij de eigenaar was van een herberg. Hij begreep in wat voor situatie wij zaten en bood ons onderdak aan. Mijn moeder snikte: “Dank je wel. Heel erg bedankt!” We liepen met de man mee en kregen in de herberg eten, drinken en een bed. We zouden morgen na het ontbijt weer verder gaan. Toen we ons opwarmden bij de kachel, kwam er een man binnen. “Gutentag!” Eva keek hem verbaasd aan. Ik kon inmiddels aardig Duits en vertelde haar dat hij hallo zei. De man zuchtte diep toen hij ging zitten. Toen glimlachte hij. Hij keek me

aan en zei: "Heil Hitler!" Ik wilde hem het liefst slaan, maar ik begreep dat de man gevaarlijk kon zijn en zei alleen maar: "O zo!" Dat had ik op de radio gehoord. Het betekende: Oranje Zal Overwinnen! De Duitser keek me glazig aan. "Hallo." Antwoorde ik. De man keek ons aan en liep vervolgens weg. 's Avonds gingen we extra vroeg naar bed, omdat we morgen weer vroeg zouden vertrekken. Het werd een rustige nacht zonder bijzonderheden. De volgende ochtend vertrokken we weer. De herbergier was heel aardig en gaf ons een extra kussen en dekens. Hij gaf ons ook een worst en brood. Toen vroeg Eva om drinken. De man gaf haar een groot glas, maar hij zei dat hij vanwege de oorlog niet te veel water kon weggeven, omdat dat snel vervuild raakt. We begrepen het. En we vertrokken. Toen we ongeveer 3 uur hadden gelopen hielden we een pauze in een verlaten tankstation. Ineens zei ik tegen mijn moeder: "Luister eens!" Want er klonk een geluid dat steeds dichterbij kwam. Het was het luchtalarm. Alweer. Eva herkende het nog en begon de huilen. Toen er een vliegtuig overvloog probeerde ze te vluchten. Ze rende alle kanten op. Wij schrokken. Ik rende haar achterna. Want zo'n kilometer bij ons vandaan zagen we een explosie. De bommen vielen en kwamen steeds dichterbij. Ze lieten zeker de bommen vallen die ze niet meer nodig hadden. Ik rende achter Eva aan en bleef schreeuwen: "Blijf hier! Schuil! Luister alsjeblieft!" Op 100 meter links van ons viel een bom. Eva schreeuwde het uit en viel. Toen ik haar naderde zag ik dat er een scherf in haar been zat. Ze trilde. Ik tilde haar op en rende het veld in. Dat was achteraf zo

dom. Ik had terug moeten gaan. Ik struikelde en ze viel uit mijn armen. Ik zag haar liggen. Ik zag dat er een bom viel, heel dichtbij en het enige dat ik kon was rennen. Ik heb haar moeten achterlaten. Het was het ergste wat ik ooit heb moeten doen. Toen ik angstig alle kanten oprende namen de bommen afstand. Ik lag op de grond totdat het alarm stopte. Ik rende terug naar de plek waar ik Eva had laten vallen. Ze was er niet meer. Ik liep daarna naar het tankstation. Ik verwachtte een plat tankstation en een dode moeder. Het tankstation was er inderdaad niet meer. Maar toen ik me ervan verwijderde hoorde ik vlugge voetstappen en voelde daarna een hand op mijn schouder. Mijn moeder was vreemd genoeg ongedeerd. Ik omhelsde haar en vertelde wat er gebeurd was. Ze vergaf me. Ze was blij dat ik er wel nog was. "Ik probeerde haar te redden!" huilde ik. "Maar dat is je niet gelukt," was mijn moeders antwoord. "Het geeft niet. De oorlog zit vol dood." Ik wist dat wel. Ik schaamde me. Ik had gelezen over de voorgaande oorlogen en vond ons land saai worden. Ik vond het hartstikke gaaf toen ik hoorde dat het oorlog was. Maar dat veranderde snel. Het is vreselijk. De bommen hadden niet alleen mijn vader en zusje verscheurd, ook mijn hele leven. Wie denkt Hitler wel niet wie hij is? Maar goed, dus ik en mijn moeder liepen verder, om de bomscherven heen. De wagen hadden we nog. Alleen het brood was verloren gegaan. Die nacht konden we geen plaats vinden. Het was een warme nacht, dat was het niet. We waren gewoon bang dat we het alarm niet zouden horen als het af zou gaan. Met een leeg gevoel in onze maag gingen we

slapen. 's Ochtends werden we wakker. Allebei. Er was dus niets gebeurd.

De reis duurde nog dagen. En elke nacht sliepen we buiten. De lakens waren vies en gescheurd. Pas 3 dagen later zagen we in de verte het huis van Oom Evert en Tante Elly. Die zouden inmiddels gehoord hebben wat er was gebeurd en zouden in zorgen zitten. Het was fijn dat we daarheen gingen. Ik hield van hen. Pas laat in de avond kwamen we aan. We waren moe en hongerig. Onze tante had ons aan zien komen en rende ons tegemoet. Toen ze vroeg waar vader en Eva waren, begon mijn moeder te huilen. Ik vertelde dat ze erg verdrietig was. Mijn moeder zei: "Dat de rest van ons gezin dood is, is gebeurd door onze fouten. Toen het alarm was, had ik het luik van de kelder dichtgetrokken voor mijn man binnen was. Toen ik boven kwam, was hij dood." Ik vertelde ook mijn verhaal. Tante Elly nam mijn moeder even apart. Ze is echt heel aardig voor ons. Oom Evert kwam naast me zitten. "Ik zal nu als een vader voor je zijn." Fluisterde hij in mijn oor. Ik drukte me tegen hem aan. Dat was het mooiste wat ik gehoord had sinds mijn vader dood was. Na 5 minuten tegen oom Evert aan gezeten te hebben, kwam mijn moeder weer binnen. Dit keer heel rustig. We konden hier blijven. Ze woonden op het platteland, dus hadden ze genoeg te eten. Op het platteland merkte je vrijwel niets van de oorlog. Ik liep even naar buiten om een frisse neus te halen. Links van mij hoorde ik een geluid. Toen ik keek zag ik dat het Henk was, de gehoorzame en trouwe hond van oom Evert. Een prachtige Duitse herder. Een Duitse herder... Niet alles wat Duits is is dus slecht. Die

zou ik onthouden, voor later. Ik rende met de hond over het veld. Voor het eerst in een week lachte ik weer. Toen tante mij riep voor het eten had ik nog steeds in mijn hoofd wat ik ontdekt had. Ik besloot het niet te vertellen. Na het eten zette mijn tante de radio aan. Er klonk een bericht dat in Duitsland alle mannen vanaf 16 in het leger moesten. Toen wist ik het zeker, niet alles wat Duits is, is slecht. Die jongens wilden het misschien niet eens, maar ze waren verplicht. Ik luisterde weer. De Duitsers wilden meer. Ze zouden alle mannelijke werknemers ontslaan en die in het leger zetten. En de werklieden zouden ze uit Nederland halen. Alle mannen zouden een formulier krijgen die ze moesten invullen en opsturen. Als ze dat niet zouden doen zou dat streng bestraft worden. Ik keek naar oom Evert. Zou ik nou wéér een vader verliezen? Maar ik zag dat oom Evert boos keek en toen zei hij vastbesloten: "Ik ga niet!" Mijn tante reageerde daarop: "Maar Evert, dat kan niet! Ze zullen je oppakken en misschien doodschieten! Je weet nooit wat ze doen!" "Hier zullen ze toch niet zoeken?" zei oom Evert. "En als ze hier komen, verstop ik me op de hooizolder!" Na een lange discussie stemde tante toe. We liepen naar de hooizolder, om achter een paar hooibalen een grote ruimte te maken, die moeilijk te vinden was. We testten het een paar keer, en het was goed. Als je erin zat, werd je niet gezien of gehoord. Je kon zelfs fluisteren zonder dat het buiten de ruimte gehoord werd. Maar gewoon praten werd wel gehoord. Ik vroeg aan oom Evert: "Als de Duitsers komen, weet je dan zeker dat je op tijd weg bent?" Oom antwoordde: "Kind, ik ben altijd voor dag en

dauw op, er zijn hier geen bomen of struiken dus je ziet ze aankomen vanaf 1 kilometer. Mij gebeurt niets!“ Ik vertrouwde er maar op dat het waar was. Toen we die avond gegeten hadden, zette mijn moeder de radio aan. Na wat geklets klonk er een pijnlijk bericht. Nederland had zich al overgegeven, en het koningshuis met de regering was naar Engeland gevlucht! Ze hadden ons verlaten. Oom Evert was boos. Tante zat te trillen. Mijn moeder wendde haar hoofd af. Er klonk een stem die de hoofden weer omhoog trok. Ik herkende de stem niet, maar de volwassenen herkenden het direct als de stem van de koningin. Ze probeerde ons moed in te spreken. Ik dacht: “Lekker makkelijk! Zeggen dat we kalm moeten blijven. Je wilt ons helpen, maar eerst moet je hoog en droog in Engeland zitten. Dan kun je de hele wereld aan. Goed voorbeeld!“ Ik zei het niet hardop. Na de toespraak klonk er een melodie. Oom Evert ging staan, daarna tante en tenslotte moeder. Ik herkende het maar vaag. Toen mijn oom luidkeels mee begon te zingen herkende ik het weer. Het was het Wilhelmus, ons volkslied. Wilhelmus van Nassause ben ik van.... Duitse bloed? Ik vroeg wat dat te betekenen had. Mijn moeder glimlachte en legde uit dat het van Dietse bloed kwam. Ik snapte het en zong mee: ‘Mijn schild ende betrouwen, zijt Gij, oh God, mijn Heer.’ Ik was geen Christen, maar wist wel dat er een God moest zijn die de wereld draaiende hield. Ik durfde dat niet te geloven, want er zaten voor mij te veel rituelen en wetten aan een godsdienst. Nee, het was niets voor mij. Ik zong gewoon mee, zonder dat ik het door had. Toen het klaar was klonken 3 korte tonen en 1 lange.

Ik had op school geleerd dat dat een v was in morsetaal. “De V van Victorie!” Klonk het op de radio. “Zo is het!” Dacht ik. Mijn oom zette de radio weg. “Grote kans dat we die moeten inleveren van de Duitsers.” Hij zuchtte. “Ik mag ze niet!” riep hij ineens uit. Mijn moeder schrok van de plotselinge roep van hem. Vlug legde mijn tante haar hand op mijn moeders schouder. Ik keek hem verschrikt aan. Zo kende ik oom Evert niet! Maar hij had wel gelijk. Je kon ze nooit vertrouwen! Toen kwam de gedachte: ‘Niet alles wat Duits is, is slecht’ in mijn hoofd. Ik kalmeerde van de plotselinge woede en schrik die zojuist nog door mij heen woedde. Toen ik naar bed ging, kwam oom Evert. Ik keek hem aan. “Schrok je net erg?” vroeg hij. Ik dacht na. “Het viel wel mee. Ik zag het niet aankomen, dat is alles.” Hij lachte. “Geloof mij, je moet een Duitser nooit vertrouwen. En al helemaal niet als hij als militair gekleed is.” Ik vertelde hem waar ik tijdens het spelen met Henk achter was gekomen. Hij zuchtte. “Je hebt gelijk. Die jongens kunnen er niets aan doen. Je moet je naaste helpen.” Ik was blij. Zo kende ik oom weer. Ik aaide hem over zijn haar en hij reageerde met het gebruikelijke: “Hé, mijn kapsel!” Jep! Hij was weer de oude. En zo begon onze 2e nacht in Delft.

2. De brief en de inval.

Ik woon nu al 2 maanden bij mijn oom en tante, en oom Evert is als een pappa voor mij geworden. Ik ren en stoei met Henk op de velden en als het regent speel ik bordspellen met tante. Op een dag kwam pappa thuis. Oom Evert dan, mijn vader is dood. Hij had een brief in zijn handen. "Het is waar," zuchtte hij. "Ik word verplicht mijn naam, karakter, talenten en woonplaats op te schrijven en vervolgens terug te sturen. Dan moet ik 2 dagen wachten, staat hier, en dan naar Duitsland vertrekken." Hij noemde nog wat dingen, maar die hoorde ik niet meer. 2 maanden geleden had hij beloofd niet te gaan als er zo'n brief kwam. Nu was de brief er. Zou hij zich aan zijn woord houden? Gelukkig zei hij weer dat hij beslist niet ging, hoe erg ze ook smeekten. Al gaven ze hem een miljoen gulden! Hij zou een brief terugschrijven. Hij ging aan tafel zitten. Hij las voor wat hij opschreef. Dit was zijn brief:

Geachte heren,

Ik heb het formulier gekregen dat ik werknemer wordt in Duitsland. Ik wil u mededelen dat dit voor mij niet mogelijk is. Ik heb mijn nichtje in huis, die bij het bombardement in Rotterdam spijtig haar vader is verloren. Zij spreekt mij nu aan met: pappa. Ik wil niet dat zij een 2e vader kwijtraakt. Verder moet ik zorgen voor mijn vrouw en schoonzus, die hier ook zijn. Ik ben boer, en mijn vrouw en schoonzus kunnen niet

zaaien, ploegen en oogsten. Ziet u, het is voor mij helaas niet mogelijk om naar Duitsland te gaan.

Hoogachtend,
Evert-Jan de Groot

Ik vond het fijn dat ik zo belangrijk voor hem was. Nu was het wachten tot de Duitsers zijn bericht hadden ontvangen en reageerden.

Het was een week later toen er een brief terugkwam, in het Duits. Ik snapte er weinig van, ook al kon ik een aardig woordje Duits. Tante trilde en vertelde dat ze hem zouden ophalen. Desnoods met geweld! Ik schrok. Ze haalden zo veel mannen, die ene maakt toch niets uit? Hij heeft tenslotte 2 vrouwen en een kind om voor te zorgen! Tante zei dat als al de mannen zo'n brief schrijven zouden, dat er niemand meer was. Die nacht sliep ik niet. Ik woelde en dacht aan wat tante gezegd had. Ik kneep mijn ogen dicht. Slapen nu! Toen ik na een halfuur nog niet sliep, ben ik naar buiten geslopen, naar de hooizolder. Ik maakte de ruimte nog dieper, zodat als er met een hooivork in geprikt zou worden, het de ruimte niet raakte. Ze hadden daar duidelijk geen rekening mee gehouden. Ik legde wat dingen erin, zoals een deken, een kussen, en een tafeltje met een groot stuk worst en een kan met water. Als de Duitsers bleven, hoefde hij geen honger te lijden. Ik maakte een opening met daarnaast een grote, maar makkelijk te verschuiven hooibaal. Ik zette een uitschuifbare ladder eronder, zodat die kon worden ingetrokken en ingeschoven, zodat hij er zelf uitkon, als de rest werd opgepakt. Ik glimlachte toen

ik naar mijn constructie keek. Waarschijnlijk had ik teveel boeken gelezen en zou er niets bijzonders gebeuren. Maar ik ging met een tevreden gevoel naar bed en sliep direct in. De volgende ochtend werd ik gewekt door een lachende oom Evert. "Wat is er gebeurd op de hooizolder? Het lijkt wel een luxe hotel!" Ik lachte terug en liep met hem mee om alle werkingen uit te leggen en de functies van alle dingen die er stonden. Hij lachte. Ineens kwam moeder naar binnen rennen. "Duitsers! Met geweren! Ze komen deze kant op, snel!" Vader klom direct in de hooizolder, trok de ladder in en schoof de baal ervoor. "Dank je!" hoorde ik. "Zorg voor jezelf!" Tante wenkte ons. We gingen in de keuken een grote taart bakken. Ineens een harde knal. Tante liep naar de gang. De deur was total-loss. Er stonden 5 gewapende militairen in huis. "Nou zeg!" Riep tante verontwaardigd. "Ooit van kloppen gehoord?" Woedend schreeuwde een van de mannen waar Evert was. Tante antwoordde kalm: "Evert? Die is bij zijn broer aan het klussen. Die onhandige kerel had een gat in zijn muur gestoten!" De Duitser maakte duidelijk dat hij zulke kletspraatjes niet geloofde en duwde ons opzij. De mannen begonnen ons huis te doorzoeken. Toen ze alles gehad hadden maar niets hadden gevonden, lachte mijn tante. "Wat een eigenwijze mannen zijn jullie! Ik zei toch dat hij bij zijn broer was!" Dat pikten de mannen niet. Ze grepen haar beet en trokken haar mee. Ik schreeuwde: "Vuile moffen!" Ze richtten een geweer op mij. Gelukkig was er iemand die dat zag en niet accepteerde. Ik en mijn tante waren verloren geweest, als Henk er niet was

geweest. De Duitsers werden flink gebeten. Oei, die Duitse stond niet aan hun kant! De militairen scholden de boze hond uit en vertrokken. We voelden ons gedwongen om te blijven staan totdat we ze niet meer konden zien. Daarna rende ik naar de hooizolder. Ik riep: "Oom! Bent u daar!" Ik kreeg gelukkig antwoord. Hij liet de ladder zakken. Ik klom snel naar boven en viel hem om de hals. Toen lachte ik ineens. Want toen ik over zijn schouder keek, zag ik dat de halve worst op was en dat er van het water was gedronken. "Als het er is, gebruik ik het!" zei hij lachend. Ik was blij. Ik had iets gedaan voor hem. Hij vroeg wat er was gebeurd. Ik vertelde hem alles. Eerst lachte hij, maar toen ik vertelde dat de soldaten tante gepakt hadden, keek hij ernstig. Nadat hij hoorde wat Henk had gedaan, lachte hij weer. Hij floot de hond bij zich. Hij begon hem te aaien. En ook de rest deed mee. Het was zo'n geweldige hond! Maar toen keek oom weer ernstig. Hij keek naar zijn vrouw en zei: "Het was goed dat je zo rustig gebleven bent. Maar je moet niet bijdehand worden, want voor hetzelfde geld was Henk neergeschoten." Ik moest er niet aan denken en drukte Henk tegen mij aan. Grappig! Ik ben 14 jaar, maar door die oorlog gedraag ik me als een klein kind. Maar ik wist dat het niet erg was. Mijn moeder leek ook wel een klein kind. Ze hilde als het Wilhelmus kwam. Ik vroeg me af waarom ze dat 'Duitse bloed' niet weer veranderde in 'Dietste bloed'. Ik zong het ook niet meer. Ik sloeg de hele zin gewoon over. Een ding was mij opgevallen. Er was 1 zin die Oom erg luid zong. 'Mijn vaderland getrouwe blijf ik tot in den dood.' Ik wenste echt dat dat altijd bleef. Ik wilde trots

zijn op hem. Maar ik was nu vooral trots op mijn tante die, met 5 militairen, zo rustig bleef. En Henk, die ons had gered. Maar ik wist, dat als de oorlog te lang zou duren, dat Henk er niet meer voor ons zou zijn. Hij was ook de jongste niet meer. Ik was bang. We leefden wel op het platteland, maar ze wisten dat wij hier waren, en dat daar een hond was. Wat als ze terug zouden komen?

Het was inmiddels weer een week later en behalve het bericht dat de Duitsers steeds brutaler werden, gebeurde er niets. Toen, op een zonnige dag, kwam er iemand het erf oplopen. Hij schreeuwde in het Duits dat we moesten komen. Oom Evert bleef binnen. **“Waar is de hond!”** Ze kwamen voor Henk. Ik schreeuwde: **“Nee! Niet Henk!”** De mannen duwden mij opzij. Ze bonden een touw om de hals van de trouwe hond. Die gromde en rukte. Om hem te laten zwijgen gaven ze hem een trap. De hond kroop jankend in elkaar. Ik wilde zoveel doen, maar ik kon zo weinig. De mannen trokken de jankende hond mee. Ik schreeuwde en werd geantwoord met een wanhopig geblaf. Zijn bek werd vervolgens dichtgebonden. Ik kon niets doen. Hij had mij gered, eigenlijk moest ik hem nu redden. Ik twijfelde, maar nam toch mijn besluit. Ik riep: **“wacht! Ik bedoel: Wachten!”** De Duitsers keken verontwaardigd. Hoe durfde dat meisje hen aan te spreken! Ik schrok en zei: **“Hij is ziek!”** Ze keken me aan. **“Wat zei je daar?”** **“Ehm, niks! Zou ik mijn hond terug mogen hebben?”** **“Nee.”** was het antwoord. Ik begon half te huilen en zei: **“Alstublieft! Ik houd van haar!”** Een balde zijn vuisten en wilde op mij afkomen. Een ander riep:

“Wacht even. Ze is nog maar een kind!!” Hij was duidelijk de baas. **“Geef haar die hond terug.”** Ik was heel blij. Die man zag dat Henk een hoop voor mij betekende en gaf mij de hond terug. Ik hield hem stevig vast, want zijn haren stonden overeind. Ik gebood de hond te gaan liggen. Toen werd hij rustig. De man excuseerde zich en liep weg. De ander die vlak voor mijn neus stond, vloekte en liep daarna achter de ander aan. Ik was door het dolle heen. Henk ook. Ik werd geprezen om mijn dapperheid. Ik hoorde het niet. Ik rende met Henk de velden op. Weer iets Duits dat niet door en door slecht was. Ach, wat boeide het mij ook. Ik was alleen maar blij dat we Henk weer hadden.

3. De onderduiker

Op een dag gingen tante en mijn moeder naar de stad. Ze vroegen of ik mee wilde. Ik wist het niet. Het zou daar waarschijnlijk een ramp zijn. Gelukkig viel het mee. Ineens zag ik iemand lopen. Ze leek lusteloos en alleen. Ik gebaarde dat ze even moesten wachten en liep op het meisje af. Ik keek naar haar. Ze was niet ouder dan 12, gok ik? Ik legde mijn hand op haar schouder. Ze schrok. Ze keek me bang aan. Ik keek haar vriendelijk aan. "Wie ben je?" Ze trilde en zei: "Ik heet Marieke. Mijn vader zit in Duitsland en toen mijn moeder ze probeerden tegen te houden hebben ze haar ook meegenomen. Nu slaap ik onder de sterren." Ik nam haar mee naar tante en moeder. Ze stemden toe en zo namen we Marieke mee. Onderweg vertelde ze dat ze Joods was. Dat gaf ons wat angst, wat Hitler had een hekel aan de Joden. Hij had gezegd dat zij de schuld van alle problemen waren. Ze had daar duidelijk van gehoord en was erg blij dat wij haar in huis namen. Toen kwamen we thuis. Oom Evert keek verbaasd naar Marieke. Zij was niet minder verbaasd. Ze keek hem aan en zei: "Meneer, alle mannen moesten toch naar Duitsland?" Oom lachte. "Dat klopt meisje, maar ik wilde niet. Ik ben ook op het nippertje ontsnapt aan een arrestatie." Marieke keek verbaasd. "Wie ben jij?" vervolgde hij. "Je mag mij oom Evert noemen." Marieke vertrouwde hem nu. Ze zuchtte eens diep en begon haar verhaal. "Mijn naam is Marieke. Ik woonde in de stad tot mijn vader een brief kreeg dat hij naar Duitsland moest. Hij begreep dat hij hier niet tegenin moest gaan en toen het transport

kwam, stapte hij in. Mijn moeder rende schreeuwend naar hem toe. Ze werd gegrepen en in een aparte wagen geduwd, met andere huilende echtgenotes. Ik ging snel weg. Ik heb 2 dagen heen en weer gelopen. Ik ben zo blij dat jij kwam! Anders was ik waarschijnlijk van de honger gestorven, of opgepakt door de soldaten!“ Ze hilde. Ik vond het niet bijzonder meer. Ik had in die paar weken tijd al zoveel mensen zien huilen, dat ik er niet meer van opkeek. We maakten een plek voor haar, zodat ze zich kon verbergen als de Duitsers kwamen. We speelden samen of met Henk, of we waren in de keuken bij tante. Ze bleef wel de naam Marieke houden, maar we zeiden dat ze ons nichtje was. Oom Evert noemde ze oom en mijn moeder en tante noemde ze allebei tante. Ik wilde dat ze altijd bleef, maar iets knaagde van binnen en ik wist het dus niet zeker. Ik hoopte dat ze zou blijven. 's Avonds luisterden we even naar een radiozender van de Duitsers. We hoorden van alles. Dat we een verduisterscherm voor onze ramen moesten hangen, er mocht geen straaltje licht doorkomen. Na een bepaalde tijd 's avonds mocht je zonder vergunning niet naar buiten. Fietsen moesten ingeleverd worden. En waar oom Evert al bang voor was: de radio moest ook ingeleverd worden. Oom schudde zijn hoofd en liep piekerend de kamer rond. Toen leek hij een idee te krijgen. Hij liep naar een schilderij. Hij haalde het weg. Er kwam een kluis tevoorschijn. Hij wilde hem openen, maar trok zijn hand terug. “Elly, wat is de code?“ vroeg hij. “Aan de binnenkant kan ik hem veranderen, maar dan moet ik eerst de oude code weten.“ Elly wist het gelukkig. Het

was: 7-5-18-18-20. Hij veranderde het. Ik vroeg hem wat de code was. Hij keek me zeer streng aan, maar hij wist dat ik betrouwbaar was. Hij vertelde dat het 12-9-12-12-25 was. In de kluis zette hij de radio. Het paste net niet. De draden en de luidspreker waren te groot. Mijn oom maakte de draden los en deed ze in een la in de keuken die op slot kon. De luidspreker kwam op een hoge kast te liggen. We brachten Marieke naar bed, in een oude bedstee. Die kon op slot. Als er een inval was, zou ze daarin gaan liggen, en pas tevoorschijn komen als het V-teken werd geklopt. Als ze erin lag, en er kwam een inval, zouden we snel 3 keer kort kloppen. Dan zou ze erin blijven. Alles was goed geregeld. Ik liep een paar dagen later over het veld. Henk had ik thuisgelaten. Ik wilde even alleen zijn. Ik zuchtte. Over 2 dagen was het mijn verjaardag. Ik werd 15. Een prachtig getal. Alleen, wat piekerde ik ook. Mijn verjaardag werd vast niet veel soeps. Nou ja, ik was al blij dat ik mijn 15e verjaardag gehaald had. Ik liep terug. Ik zag Marieke op het bankje onder de perenboom zitten. Ze zag er anders uit. Ik ging naast haar zitten. "Hey, wat is er?" "Heb je het dan niet gehoord?" vroeg ze met betraande ogen. "Alle joden moeten een gele ster op hun jas dragen waar 'Jood' op staat. We moeten in aparte Joodse wijken wonen en steeds meer dingen zullen wij niet mogen. Kom, ik neem je mee naar de stad." Ik schrok. Was dat echt zo? Was Hitler zo wreed? Ik ging mee. Ik nam Henk mee voor de zekerheid. We kwamen in de stad. Ze wees naar een bioscoop. "Kijk." Er hing een bordje bij de ingang met de tekst: voor Joden verboden. Dat was ook zo bij het zwembad, de bibliotheek en zelfs bij het

park. Ik vloekte zachtjes. Toen zag ik een 'Joodse Wijk'. De kinderen gingen naar een aparte school, en inderdaad had iedereen een jodenster. Ik keek verbaasd. Daarna keek ik naar Marieke. Die had tranen in haar ogen maar keek vastbesloten. "Ik ga bij mijn volk wonen." Zei ze. Ik hield haar tegen. "Nee!" Ze keek me verbaasd aan en vroeg waarom ze niet mocht gaan. Ik antwoordde haar met: "Het zal waarschijnlijk niet voor niets zijn dat ze bij elkaar wonen. Misschien willen ze ze binnen handbereik houden of onder de duim houden of wat dan ook!" Ze keek naar de rest van de Joden. "Hun lot is mijn lot, hun volk is mijn volk, hun God is mijn God." Ik keek haar verbaasd aan. "O sorry," lachte ze. "Het staat in de TeNaCh. Dat zei Ruth toen Naomi zei dat ze terug moest gaan." Ik snapte er niks van, maar het zou wel. Ze liep een winkel binnen en kwam even later terug met een leren vel waar de ster op was getekend. We liepen weg. Ik vroeg: "Waarom ga je weer mee? Je wilde toch bij je eigen volk wonen?" Ik was geïrriteerd geraakt. Dat noemt zich een vriendin, ehm, nichtje! Ze keek me aan. "Ik ben nog steeds jouw nicht! Ik wil bij hen horen, maar die wijk hoeft van mij niet zo. Goed dat je me tegenhield." Ik lachte. Zo kende ik haar weer. We kwamen thuis er lieten de ster zien. Marieke zei dat ze graag wilde laten zien dat ze een Jood was. Dus knipte Tante de ster uit en naaide het op haar jas. De jas werd ook in de bedstee gelegd. Als ze naar buiten ging, trok ze de jas aan. Ze schaamde zich niet voor haar geloof. Ik was daar trots op. Ik zou doodsbang zijn als de grote onderdrukker van het land een hekel aan je had. Maar als er iemand langskwam, trok ze haar jas uit en

deed alsof ze het warm had. Als die persoon haar vreemd aankeek, omdat het koud was, trok ze hem weer aan, maar dan binnenstebuiten. De ster was niet te zien. We liepen dan weg, naar binnen. School was er ook niet meer. Dus ik zat de hele tijd thuis. In het begin vond ik dat niet erg. Maar later begon ik me te vervelen. Gelukkig was ik niet alleen. Marieke had hetzelfde probleem. Op school was ze al niet meer welkom en ook al wilde ze laten zien dat ze een Jood was, die wijk beviel haar niet. Ze leerde ons over haar God. Ik wist het! Er moest iemand zijn die de wereld draaiende hield. God had dus alles perfect gemaakt. Ik keek naar buiten. Er vlogen een paar vliegtuigen over. Een paar vogels vlogen geschrokken op. Ik werd boos. "Als die God van jou het allemaal zo goed met ons voor heeft, waarom laat Hij dit dan gebeuren?! Hij doet helemaal niets!" Boos liep ik weg. Marieke riep nog: "Wacht, je begrijpt het niet!", maar ik geloofde er niets van. Toen ik alleen in de schuur zat, vervloekte ik die God. Na een tijdje zag ik dat Marieke in de deuropening stond. Ze keek me aan. "Laat het me uitleggen," zei ze trillend. Ik schoof wat op. Ze begon te vertellen. "Ik had je inderdaad verteld dat God het er het beste met ons voor heeft. De mens en hij waren ook 1. Maar de mens was eigenwijs. Ze luisterden niet meer. Maar God wilde dat de mens zelf keuzes moest maken, dat ze uit zichzelf bij Hem zouden terugkomen. Begrijp je dat?" Ik knikte maar. "Zal ik voor je bidden?" Ik accepteerde het, maar alleen om van dit gezeur af te komen. Ze vouwde haar handen en sloot haar ogen. Er kwamen allerlei woorden uit haar mond, en ik luisterde. Ik zuchtte. Ik was echt een

mens. Dom en eigenwijs. Stom geloof. Nu ben ik gefrustreerd. Na het 'amen' stond ze op en liep weg. Ik wachtte even, en liep er toen achteraan. Ik wist dat ik me dom had gedragen. Toen ik de kamer binnenliep keek tante geschrokken en mijn oom verontwaardigd. Ik sloeg mijn ogen neer. Ik schaamde me. Ik keek naar Marieke, maar die leek het niet erg te vinden. Ze liep op me af en zei: "Als niet-Joods kun je niet alle Joodse dingen begrijpen. En als ik wat Hitler doet moet vergelijken met dit, gaf het niet zo. Als ik wat zeg, hoef je het niet te begrijpen." Ik had tranen in mijn ogen. Zij was zo wijs, zo vergevend! Ze zag dat ik tranen in mijn ogen had, keek me aan en omhelsde me. We huilden allebei. Op de gezichten van tante en oom waren weer een lach te zien. Sindsdien had ik echt respect voor haar. En wat er ook gebeurde, Hitler zou met zijn poten van haar afblijven!

4. De razzia en hoe we in het leger kwamen.

Het was mijn verjaardag geweest. Mijn tante had geprobeerd een taart te maken en die was zeer goed gelukt. We hadden er best wel een feest van gemaakt en het was ook nog een mooie dag zonder problemen. En week later kwam een brief. We moesten naar het dorp komen. Marieke ging sowieso niet. Als we weggingen kreeg zij de leiding over het huis. Als we niet terug zouden komen, kon zij zich redden. Zo vertrokken we. We gingen te voet. We maakten ons vooral zorgen om oom Evert. Die had het bevel van werken geweigerd. Ik hield hem stevig bij de hand. In het dorp werden we op een rij gezet. Een paar soldaten liepen erlangs. Toen stonden ze voor ons. Een van de soldaten keek oom Evert doordringend aan. Hij werd beetgepakt. **“Wat doe jij hier?”** riep hij in zijn gezicht. Oom Evert keek rustig en zei: “Ook goedemorgen.” Dat was voor hen de druppel. Hij werd uit de rij getrokken en apart gezet. Ik keek de Duitser woedend aan. Ik riep: “Blijf van mijn oom af, vuil beest!” Tante trok me terug, maar werd weggeslagen. **“Wat zei je?”** vroeg hij nors. “Dat je een vuil beest bent!” schreeuwde ik boos. Hij greep me en zette me bij een ander groepje. Ook tante en moeder werden erbij gezet toen duidelijk werd dat ze bij mij hoorden. Tante bestrafte me: “Oom had nog zo gezegd dat je niet bijdehand moest worden tegenover de Duitsers!” Het boeide me allemaal niet en ik stak mijn middelvinger naar de soldaten op. Ineens stapte er 1 op me af. Hij had het gezien. Hij keek me aan en zei ineens: “Doe even normaal tegen ons! Denk je dat ik